

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10499705>

Boltayeva Sh.B

BuxDu, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasida katta o'qituvchisi

Zayniyev Diyorbek Zokir o'g'li

Buxoro Davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada butun dunyo bo'ylab hozirgi kundagi eng global bo'lib turgan muamoli holatlar hamda muamoga olib keladigan ishlar haqida ma'lumotlar aytib o'tiladi. Ushbu ma'lumotlar asosan XXI asrda yuzaga kelayotgan hamda uzoq yillar davomida e'tiborsiz qoldirilgan masalalar haqida yozilmoqda. Ushbu maqolaning maqsadi hozirgi kundagi global bo'lib turgan muamolarni ozgina bo'lsa ham yoritib hamda ushbu muamolarga kichik bo'lsa yechim ishlab chiqishga qaratiladi.*

Kalit so'zlar: *dunyo.global, ekologiya, suv ifloslanishi, iqlim, resurs.*

Ekologiya tabiiy muvozanat sifatida belgilanishi mumkin. Insonlar o'z ehtiyojlarini qondirishda tabiatdan foyda olishadi. Shuning uchun u tabiatni muhofaza qilish kerak, shunda u davomiylikni ta'minlaydi. Biz misol sifatida suv bera olamiz. Chunki suv hayotning asosiy manbalaridan biridir. Resurslarni samarali ishlatishga ta'sir ko'rsatadigan omillardan biri - suvni isrof qilish, chiqindilarni yo'qotish va toza suv resurslarini sarflash kabi resurslarni sarflash kabi salbiy omillar. Ekologik muvozanatga e'tibor bermaslik muqarrar tabiiy ofatlarga olib keladi. Shu nuqtai nazardan, ekologiyaning ahamiyati tushuniladi. Natijada, ochlik va suv urushi kabi ko'plab salbiy hayot senariyalari paydo bo'lishi mumkin. Ushbu falokat stsenariylarini bartaraf qilish uchun odamlar tabiatni muhofaza qiluvchi texnologiyalarni ishlab chiqarishga harakat qilmoqdalar va so'nggi yillarda odamlar qayta tiklanadigan energiya manbalari kabi tabiatni muhofaza qiluvchi tadbirlarga aylاندilar. Ilmiy dunyoda ko'zda tutilgan ekologik ofatlar orasida ba'zi mavzular bor. Dunyo kundan kunga ko'plab ekologik muammolarga duch keladi. Ushbu muammolarning ba'zilari, masalan, global isish, kislota yomg'iri, havo ifloslanishi va suv ifloslanishini o'z ichiga oladi. Bu muammolarning eng katta sababi odamlar dunyodagi dominant turga aylanganidan keyin resurslarni tezda iste'mol qilishidir. Bunday tez iste'mol va aholining o'sishi bilan atrof muhitga zarar yetadi.

Yer yuzining ko'p qismi suvdan iborat. Bu suvlarning ba'zilari odamlar uchun uzoq vaqt va toza ichimlik suvi uchun yetarli. Lekin muammo bor, bu ichimlik suvining tarkibi kundan-kunga o'zgarib turadi va bu suvlar ichimliksiz suv kabi ifloslangan. Suvning ifloslanishining bir sababi odamlarning chiqindilari hisoblanadi. Garchi ayrim inson bo'lmagan omillar suv ifloslanishiga olib kelishi mumkin bo'lsa-da, suvning ifloslanishiga bevosita yoki bilvosita ta'sir etuvchi inson omili hisoblanadi.

Suv ifloslanishi kabi, odamlarning havo ifloslanishiga ta'siri sezilarli. Bundan tashqari, tabiiy ravishda havo ifloslanishiga olib keladigan hodisalar mavjud. Ushbu voqealarning misollari vulqon harakati va o'rmon yong'inlari (odamlar tomonidan ham keltirilishi mumkin). Odamlar tomonidan ifloslangan havo ifloslanishi tabiiy havo ifloslanishiga qaraganda ko'proq misollar keltirishi mumkin. Atmosfera ifloslanishining yuqori tezlashuvi bilan o'sishni boshlagan davr, albatta, sanoat bilan boshlangan davrdir. Fabrikalarning barchalaridan chiqarilgan tutun va kimyoviy moddalar havoni katta miqdorda ifloslaydi. Zavodlar bilan bir qatorda havo ifloslanishiga olib keladigan yana bir omil motorli transport vositalaridir. Ushbu transport vositalaridan chiqadigan gazlar hayot uchun juda zararli.

Iqlim o'zgarishi - ekologik muammodir. Bu iqlim o'zgarishlariga atmosfera javobgar. Atmosferada sun'iy ravishda hosil bo'lgan gazlar to'planib, vaqt o'tishi bilan dunyoni issiqroq qilishadi. Ushbu harorat natijasida muzliklar eriydi va bu ko'p iqlim muvozanatiga sabab bo'ladi. Haroratning oshishi natijasida dunyoning ayrim joylarida bir xil iqlim sharoitida yashovchi odamlar har doim turli iqlimga duch kelishi mumkin. Buning oqibatlarini bashorat qilish qiyin bo'lmaydi.

Global iqlimning eng katta sababi atmosferaga chiqarilgan karbonat angidrid gazidir. Atmosferaga juda ko'p salqin bo'lgan karbonat angidrid gazining issiqxona ta'siriga sabab bo'ladi. Issiqxona ta'siri qisqacha dunyoning isishi kabi tushuntirilishi mumkin. Oddiy issiqlik darajasi odamlarning omon qolishlari uchun yaxshi bo'ladi, lekin agar issiqlik zarur bo'lgandan ko'proq oshsa, dunyo endi ko'pgina jonzoqlar uchun yashash joyi bo'lmaydi. Global iqlim o'zgarishi iqlim o'zgarishiga olib keladi. Bu holat sel kabi ba'zi tabiiy ofatlarga olib kelishi mumkin. Global isish ham qurg'oqchilikka olib kelishi mumkin. Iqlim o'zgarishi bilan muzliklar eriydi, ya'ni okean darajasi o'sib bormoqda. Buning natijasida yerdagi jonzoqlarning yashash maydoni kamayib bormoqda.

Xulosa qilsak, suv ifloslanishini oldini olish va undan oqilona foydalanish uchun eng avvalo insonlarda ma'lum bir madaniyatni ya'ni chiqindilarni to'g'ri belgilagan joylarga tashlash madaniyatini uyg'otish lozim. Undan keyin eng asosiy katta miqdorda suvni ifloslantiradigan issiqlik elektro stansiyalarning ish faoliyatini kamaytirish hamda ularning o'rniga hech qanday ifloslantirishga sabab bo'lmaydigan shamol elektro stansiyalari hamda quyosh panelari yordamida elektr tokini olishga o'tishimiz lozim. Global muamolardan yana biri bu havo ifloslanishi havo ifloslanishi kundan kunga keskin ravishda oshib bormoqda. Ifloslanishning asosiy sababi bu mashinalar hamda turli xildagi sanoat korxonalari hisoblanadi. Havo ifloslanishini kamaytirish uchun mashinalarning texnik holatini yaxshilash hamda iloji boricha tezroq elektromabillarni butun dunyo bo'ylab tarqatish lozim deb o'ylayman. Elektromabil bu hech qanday o'zidan chiqindilarni ajratib chiqmaydigan transport vositasi bo'lib hisoblanadi. Insoniyat har qanday choralarni ko'rib chiqish orqali global bo'lib turgan muamolarni hal qilmog'i lozim deb o'ylayman.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.O'zbekiston respublikasi ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi matbuot xizmati. <https://uznature.uz/uz>

2.Xalq sozi online <https://xs.uz/uz/post/>

3.T.Ergashev A. "Umumiy ekologiya" T., "O'qituvchi" 2002

4.To'xtayev A.S. Ekologiya. - "O'qituvchi", 2001

5.Nigmatov A. Ekologiya nima? -T., 'TDYul nashr.",2002

6.Nigmatov A. Inson va tuproq. - T., "G'afur G'ulom", 2002